

Sebastià GIRALT
Universitat Autònoma de Barcelona
sebastia.giralt@uab.cat
ORCID: 0000-0003-3977-6722

ARNAU DB. CORPUS DIGITAL D'ARNAU DE VILANOVA*

1. UN RECURS DIGITAL PER A LA INVESTIGACIÓ I LA DIVULGACIÓ

El Corpus digital d'Arnau de Vilanova (abreujadament *Arnau DB*) cerca satisfer una sèrie de necessitats derivades de la divulgació i la recerca al voltant de la figura i l'obra d'Arnau de Vilanova. Encara avui, tant en publicacions impreses com digitals, no s'ha esvaït la llegenda arnaldiana i molts escrits espuris continuen sent-li atribuïts, no solament en els mitjans generalistes sinó també en l'àmbit acadèmic. D'aquí sorgeix la conveniència d'oferir una presentació actualitzada i rigorosa d'Arnau i de la seva obra, en un format molt accessible, per divulgar-los internacionalment en diverses llengües, amb els objectius de proporcionar una idea clara del personatge al públic general i una porta d'entrada als especialistes que s'hi vulguin endinsar. Una altra necessitat per als investigadors és conèixer tota la recerca realitzada al voltant d'Arnau en els diversos països on es du a terme i tenir notícia de les publicacions que en vagin apareixent. Així mateix és fonamental tenir a l'abast les dades relatives a eines bàsiques per seguir amb la investigació, és a dir: documents, manuscrits i edicions antigues. L'extraordinària difusió dels còdexs i les edicions modernes que transmeten el corpus arnaldia per tot el continent europeu i els documents relacionats amb els viatges i les estades d'Arnau a diversos indrets d'Europa occidental han provocat una dispersió enorme dels materials per multitud de biblioteques i arxius de tota Europa i fins i tot d'Amèrica del Nord i, per tant, s'imposa l'exigència de reunir-los en un sol repertori.

És evident que, avui dia, totes aquestes necessitats es poden resoldre gràcies a les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). I no cal dir que internet és el mitjà que permet fer arribar qualsevol publicació al públic més extens, variat i internacional mitjançant un lloc web d'accés obert. D'altra banda, les bases de dades fan possible gestionar i interconnectar una gran quantitat d'informació de manera fàcil i ràpida. Actualment ja podem trobar una aplicació extensa d'aquesta mena de recursos en els estudis filològics i històrics, aplicació que ha donat peu a l'especialitat d'humanitats digitals. Des del primer projecte d'humanitats digitals, l'*Index Thomisticus* impulsat per Roberto Busa a partir de 1949, en l'àmbit del medievalisme —història,

* Aquest treball s'emmarca dins el projecte «Arnau de Vilanova Digital», PID2019-104308GB-I00, finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad.

filosofia, teologia, ciència, literatura, llengües— s'han desenvolupat nombrosos projectes recopilatoris centrats en autors, gèneres, manuscrits, corpus textuals, diccionaris... Per a qualsevol que s'hagi dedicat a la investigació abans i després de la revolució digital, és evident que moltes tasques feixugues i oneroses han esdevingut ràpides i fàcils: els motors de cerca, els catàlegs, els directoris en línia i altres recursos digitals permeten fer ara investigacions que en el passat exigien molt de temps i, cada volta més sovint, permeten l'accés immediat a material bibliogràfic, còpies digitals de manuscrits, documents i edicions, quan abans requerien mesos d'espera o fins i tot llargs viatges. Tot i així, la informació encara és lluny d'estar totalment traslladada a la xarxa i, per tant, cal contribuir a completar-la amb les dades obtingudes a partir dels mitjans tradicionals.

El Corpus digital d'Arnau de Vilanova pretén fer front a les necessitats exposades amb les eines adequades. Es va iniciar el 2012 i, malgrat que encara es troba en curs de desenvolupament, va ser accessible des dels inicis.¹

L'eix d'*Arnau DB* i l'eina més útil per als investigadors són les bases de dades. Es tracta d'un conjunt de bases de dades interrelacionades, que avui es troben en diferents estats de realització, tal com s'indica a continuació:

1. Obres: catàleg d'obres de tot el corpus arnaldià, amb una breu descripció de cadascuna. S'hi inclouen les espirituals, les mèdiques i les alquímiques. Més de 380 títols han estat introduïts entre obres autèntiques, dubtoses i apòcrifes. També s'expliquen en aquesta llista les traduccions, tant les atribuïdes a Arnau, genuïnament o no, des de l'àrab, com les realitzades a l'edat mitjana i moderna a partir dels escrits arnaldians en diverses llengües: català, castellà, occità, francès, italià, hebreu, irlandès, anglès, alemany i neerlandès.

2. Manuscrits: recopilació de les referències dels còdexs que transmeten les obres del corpus i que permeten elaborar les edicions crítiques que es publiquen actualment. Fins ara s'han recollit uns 1.200 manuscrits, conservats a biblioteques fonamentalment de tot Europa, des de Sant Petersburg a Sevilla, des d'Upsala a Palerm. La descripció dels còdexs no és homogènia: la dels espirituals és més completa que la dels metges i alquímics, molt més nombrosos. Les fonts han estat les edicions contemporànies (*AVOMO*, *AVOTbO*) i la bibliografia secundària sobre Arnau, catàlegs de biblioteques (impresos i en línia) i repertoris bibliogràfics. Val a dir que aquesta revisió ha permès descobrir alguns manuscrits que no eren coneguts dins dels estudis arnaldians, especialment gràcies als catàlegs en línia, que han permès arribar a biblioteques menys conegudes.²

1. Sebastià GIRALT – Jaume MENSA (coord.), *Corpus digital d'Arnau de Vilanova*, UAB 2012, <http://grupsderecerca.uab.cat/arnau> [23.3.2022].

2. Les còpies dels textos mèdics autèntics descoberts gràcies al projecte estan recollits dins Sebastià GIRALT, «Nous manuscrits de l'obra mèdica d'Arnau de Vilanova», *Asclepio*, 72/2 (2020), p313 (1-12).

3. Impresos: catàleg de les edicions d'època moderna de les obres del corpus arnaldià, tant les mèdiques com les espirituals i alquímiques, autèntiques o apòcrifes. Fins ara s'han introduït 225 edicions impreses a tot Europa, des de Cracòvia a Sevilla, entre el 1473 i el 1754. Les informacions procedeixen fonamentalment de catàlegs de biblioteques (impresos i en línia), repertoris bibliogràfics i la consulta directa a través d'una còpia digital.

4. Documents: catàleg dels documents arxivístics sobre la vida i l'obra de Arnau de Vilanova. Després que la recopilació fos realitzada i publicada per Josep Alanyà, se n'ha dut a terme la introducció a la base de dades, amb l'addició d'alguns més. Fins ara hi hem registrat més de 260 documents.³

5. Bibliografia: recull les edicions contemporànies de les obres del corpus arnaldià, incloses les traduccions, i la bibliografia secundària relacionada amb Arnau de Vilanova, el corpus i la pervivència. Amb gairebé 1.400 registres, es pot considerar completada, encara que, com és obvi, queda sempre oberta a noves publicacions.

Les fitxes de les diverses bases de dades estan vinculades entre si, de manera que, per exemple, des de la fitxa d'una obra s'accedeix als manuscrits i les edicions modernes que la contenen, així com la bibliografia o la documentació relacionades amb aquesta. Les fitxes també inclouen enllaços externs a les còpies digitals de manuscrits i edicions modernes publicades per les biblioteques i altres catàlegs o als articles i llibres publicats per les revistes o editorials. Naturalment es preveu que s'hi vagin afegint enllaços a mesura que augmentin els materials públics a la xarxa. Ara mateix les bases de dades ja són parcialment accessibles des del lloc web del projecte. En efecte, les obres, la bibliografia i els documents es poden consultar en obert, mentre que les altres es preveu publicar-les a mesura que es vagin completant. Aquestes bases de dades estan també connectades amb sengles llistes de matèries i de noms de persona referits a autors, editors i altres personatges històrics, per facilitar-ne la consulta.

El lloc web també inclou un espai d'actualització on els investigadors puguin trobar les novetats bibliogràfiques de la investigació sobre Arnau i la seva tradició. A més, s'ha creat un compte de Twitter (@ArnaldusV) amb l'objectiu de contribuir a difondre les noves publicacions arnaldianes, les activitats en què participen els membres del projecte, així com totes les altres aportacions, a més de proporcionar notícies sobre iniciatives, ofertes, publicacions relacionades amb altres àmbits propers (filosofia, medicina, religió medievals, humanitats digitals, etc.).

Finalment, el web ofereix una presentació d'Arnau de Vilanova en cinc llengües —català, castellà, anglès, francès i italià. Es pot trobar una síntesi de

---

3. Josep ALANYÀ, «Diplomatari de mestre Arnau de Vilanova: avantprojecte (regist de documents)», *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 30 (2011-2013), 69-170.

la seva biografia, del corpus d'obres tant autèntiques com apòcrifes, del seu pensament mèdic i espiritual, així com de la seva posteritat. L'objectiu és posar a disposició del públic general i d'investigadors de camps afins, amb un abast internacional, una informació rigorosa i actualitzada sobre un autor que sovint continua patint una visió distorsionada, sota la influència d'una bibliografia desfasada. Segons el perfil de l'usuari, la presentació pot servir com una panoràmica divulgativa o com a punt de partida per aprofundir en el personatge i la seva obra. En aquest darrer cas, es pot recórrer a la bibliografia proposada o a la que es trobarà a la base de dades.

Els projectes de recerca no es limiten a la creació de la web i la base de dades, sinó que també inclouen altres línies de recerca relacionades amb Arnau de Vilanova o la seva època. Entre aquestes es poden esmentar l'edició crítica d'obres espirituals i mèdiques d'Arnau o la influència d'Aristòtil a l'obra mèdica arnaldiana.

2. PROJECTES EN COORDINACIÓ

Arnau DB ha estat possible gràcies a tres projectes de recerca concedits en el marc de les ajudes del Pla Nacional d'R+D+i del Ministeri d'Economia i Competitivitat, que han marcat tres fases en el seu desenvolupament. A la primera fase (2012-2014), finançada gràcies al projecte Corpus digital de la ciència medieval a la «Corona d'Aragó i el seu context llatí i romànic: obres vernacles, Vicent Ferrer. 02. Arnau de Vilanova» (FFI2011-29117-C02-02), l'equip reunit incloïa una bona part dels principals investigadors relacionats amb Arnau, de diversos països i amb un caràcter multidisciplinar, ja que reunia especialitats tan diverses com la filosofia, la història de la ciència, la filologia llatina i l'arxivística. Els membres van ser Sebastià Giralt (IP, UAB), Jaume Mensa (UAB), Michael R. McVaugh (University of North Carolina) i Francesco Santi (Università di Cassino). També hi van participar com a col·laboradors científics Antoine Calvet, Josep Alanyà (Arxiu de Tortosa) i Barbara Scavizzi. Durant aquesta etapa el projecte es va integrar en una xarxa europea: SCH Action IS1005: Medieval Europe – Medieval Cultures and Technological Resources, COST (European Cooperation in Science and Technology), 2011-2014. A la segona (2015-2018), finançada amb el projecte «Corpus digital d'Arnau de Vilanova: filosofia i ciència a la Corona d'Aragó (segles XIII-XIV)» (FFI2014-53050-C5-2-P), els membres eren Sebastià Giralt (IP) i Jaume Mensa, i formaven part de l'equip de treball Sergi Grau (UAB) i Maria Cabré (UAB), que van concloure les tesis respectives en el marc del projecte. La tercera fase està actualment en curs (2019-2023) gràcies al projecte «Arnau de Vilanova Digital (Arnau DB)» (PID2019-104308GB-I00), en el qual participen Jaume Mensa (IP) i Sebastià Giralt i, en l'equip de treball Sergi Grau, Maria Cabré (UdG), Jordi Bossoms (UAB), Joseph Ziegler (Universitat de Haifa)

La primera fase es va coordinar amb el projecte de *Sciència.cat*, orientat a la ciència medieval en català, dirigit per Lluís Cifuentes,⁴ amb què compartíem un bon nombre d'objectius, recursos i interessos. La segona fase es va coordinar amb quatre projectes més, sobre la cultura catalana medieval, sota la direcció de Lola Badia (UB) i l'actual denominació de Narpan⁵ (antigament CODI-TECAM): *Llull DB* (UB), *Eiximenis DB* i *Cançoners DB* (UdG), *Translit DB* (UAB) i *Sciència.cat DB* (UB). Tots aquests projectes han participat al Grup de Recerca Consolidat de Cultura i Literatura a la Baixa Edat Mitjana 2014 SGR 119 (2014-2016) i 2017 SGR 142 (2018-2019), finançats per la Generalitat de Catalunya i coordinats per Lola Badia.

Arnau DB s'ha beneficiat tant de l'experiència anterior d'aquests grups de més llarga trajectòria, com de la base tècnica, ja que comparteix un mateix motor de cerca i una mateixa estructura amb totes les bases de dades que participen a Narpan, programades en PHP + SQL. Naturalment, es tracta d'una infraestructura suficientment flexible per adaptar-se a les necessitats de cada grup i sempre perfeccionable d'acord amb els interessos que van sorgint. Si bé l'entrada dels visitants és independent per a cada projecte i només permet accedir a les dades pròpies de cadascun, els membres de Narpan tenim accés al conjunt de totes elles i podem treure partit del treball comú: així, nombroses fitxes de bibliografia, manuscrits, persones... són compartides entre dos o més projectes. Per tant, la col·laboració redunda en benefici de tothom. Del conjunt de projectes integrats al Narpan el model més proper al nostre és el de Ramon Llull, dirigit per Anthony Bonner:⁶ tots dos estan centrats en un autor de gran influència a tot Europa, que es va dedicar a diverses disciplines, amb traduccions a diverses llengües, una extensa obra que li ha estat atribuïda apòcrifament i una aura legendària. Per tant, s'enfronten amb problemes semblants i, en conseqüència, l'aproximació també és semblant. Ara bé, mentre que les bases de dades d'*Arnau DB* tenen la mateixa seu que la del conjunt de Narpan, el lloc web del projecte és totalment independent, elaborat amb Drupal i allotjat pel servei de pàgines web de la UAB.

---

4. Lluís CIFUENTES (coord.), *Sciència.cat*, UB 2006-, <http://www.sciencia.cat> [23.3.2022].

5. Sadurní MARTÍ – Miriam CABRÉ (coord.), *Narpan*, UAB – UB – UdG 2003. <http://narpan.net> [23.3.2022].

6. Anthony BONNER (dir.), *Base de dades Ramon Llull (Llull DB)*, UB, 2002. <http://orbita.bib.uab.edu/llull> [23.3.2022].